ความรอบรู้ทางสุขภาพในผู้ป่วยเบาหวานวัยผู้ใหญ่: ประสบการณ์ของการเป็นผู้ป่วยโรคเบาหวานและมุมมองที่เกี่ยวข้องกับความรอบรู้ทางสุขภาพ

อารยา เชียงของ พัชรี ดวงจันทร์

คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อังศินันท์ อินทรกำแหง

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประสบการณ์และมุมมองของการเป็นผู้ป่วยโรคเบาหวาน โดยผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ป่วยเบาหวานประเภทที่ 2 วัยผู้ใหญ่ ที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์มาแล้วอย่างน้อย 5 ปี อายุระหว่าง 21 ปี – 59 ปี จำนวน 17 คน เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีวิเคราะห์แก่นสาระ ผลการวิจัย ส่วนที่ 1 ประสบการณ์ และมุมมองของการเป็นผู้ป่วยเบาหวาน พบว่า ประสบการณ์ทางลบที่รุนแรงที่เกิดจากภาวะแทรกซ้อนจากโรคเบาหวาน และเป็นประสบการณ์ ตรงมีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ได้แก่ การสูญเสียอวัยวะ ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเอง ครอบครัวเดือดร้อน และ ต้องสูญเสียชีวิตที่กำลังรุ่งเรืองของตนเอง ส่วนมุมมองของการเป็นผู้ป่วยโรคเบาหวานพบว่าผู้ป่วยมีมุมมอง 3 ประเด็นคือ ประเด็นที่ 1 โรคเบาหวานเป็นโรคที่ไม่รุนแรง ประเด็นที่ 2 โรคเบาหวานทำให้ชีวิตยุ่งยาก และประเด็นที่ 3 กลุ่มผู้ป่วยโรคเบาหวานที่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด ได้จะมีมุมมองว่าการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด ต้องเกิดจาก การพึ่งพาตนเอง ส่วนที่ 2 มุมมองที่เกี่ยวข้องกับความรอบรู้ทางสุขภาพในผู้ป่วยเบาหวานวัยผู้ใหญ่ โดยพบข้อมูลที่อธิบายมุมมองมุมมองที่เกี่ยวข้องกับความรอบรู้ทางสุภาพ ใน 2 ประเด็น คือ ประเด็นที่ 1 มุมมองในการรับข้อมูลและการนำข้อมูลทางสุขภาพไปใช้ในการดูแลตนเองในกลุ่มที่ควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้นั้น ผู้ป่วยมีมุมมองว่าการนำข้อมูลมาใช้ในการดูแลตนเอง ต้องผ่านการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูลเสียก่อน ตรงข้ามกับกลุ่มที่ควบคุมระดับน้ำตาลไม่ได้ มีมุมมองว่าข้อมูลสุขภาพจากคนที่เคยใช้แล้วเล่าว่าได้ผลดี หรือเป็นข้อมูลบุคคลที่มีชื่อเสียง สามารถนำมาใช้ในการดูแลสุขภาพได้โดยไม่ต้องตรวจสอบ

ทั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูลมีความเกี่ยวข้องกับความรู้เกี่ยวกับโรคของผู้ป่วยเช่นกัน โดยผู้ป่วยที่มีความรู้ในการดูแลตนเองก็จะทำให้มี การคิดวิเคราะห์เพื่อประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลสุขภาพเหล่านั้นก่อนนำมาใช้ในการปฏิบัติ ประเด็นที่ 2 การสื่อสารระหว่างผู้ให้บริการสุขภาพและผู้ป่วยในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ ผู้ให้ข้อมูลมีมุมมองว่า 1) ต้องใช้เวลาในห้องตรวจอย่างคุ้มค่า 2) แพทย์มีหน้าที่ ดูแลผู้ป่วย ผู้ป่วยมีหน้าที่ดูแลตนเอง 3) การสื่อสารที่เป็นกันเองและไม่เร่งรีบทำให้กล้าพูดกล้าถาม สำหรับการสื่อสารระหว่างผู้ให้บริการสุขภาพและผู้ป่วยในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดไม่ได้ ผู้ให้ข้อมูลมีมุมมองว่า แพทย์เป็นผู้ที่มีระดับชนชั้นทางสังคมที่สูงกว่า และแพทย์เป็นบุคคลที่ต้องเกรงใจและน่ากลัว โดยลักษณะความสัมพันธ์

ดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์แบบลำดับชั้น จากมุมมองดังกล่าว ส่งผลต่อรูปแบบการสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างแพทย์และผู้ป่วยข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ คือสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความรอบรู้ทางสุขภาพในกลุ่มผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ด้วยการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ อันจะนำไปสู่การพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพอย่างยั่งยืน